

Józef Borzyszkowski

"Mòje wiérztë : poezje zebrane", Alojzy Nagel, Gdynia 2010 : [recenzja]

Acta Cassubiana 15, 283-285

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski
Gdańsk

Alojzy Nagel, *Mòje wiérztë. Poezje zebrane,*

Wydawnictwo Region, Gdynia 2010, ss. 222

Alojzy Nagel to jeden z najwybitniejszych poetów kaszubskich II połowy XX wieku. Jego wiersze znajdziemy we wszystkich antologiach poezji kaszubskiej. Za życia też ukazało się kilka samoistnych tomików jego wierszy, zwykle zaopatrzonych w interesujące wstępy czy posłowania tych, którzy je przygotowali do druku.

Dobrze się stało, że ukazał się wreszcie tom obejmujący niemal całość poetyckiej twórczości A. Nagla. Zasluga to także, a może przede wszystkim, inicjatorów i sponsorów. Na stronie redakcyjnej, zamieszczonej na końcu tomu, m.in. czytamy: „Publikacja ukazała się z inicjatywy Biblioteki Publicznej Gminy Szemud w 80. rocznicę urodzin Alojzego Nagla i uroczystości nadania jego imienia Bibliotece Filialnej w Kielnie.

Wydanie publikacji wsparły finansowo Starostwo Powiatowe w Wejherowie, Biblioteka Publiczna Gminy Szemud im. ks. dr. Leona Heyke oraz Urząd Gminy Szemud”. Tam też w kolejnym akapicie napisano:

„We wstępie wykorzystano fragmenty pracy licencjackiej Marii Małgorzaty Urbaniak »Alojzy Nagel. Główne tematy i motywy twórczości literackiej« napisanej pod kierunkiem dr. hab. Daniela Kalinowskiego na Akademii Pomorskiej w Słupsku, obronionej w 2008 r.”. Jeszcze jedna informacja z tej strony brzmi: „Przygotowanie materiału: Maria Urbaniak, Teresa Sandecka”.

W prezentowanym tu tomie Wstęp to tekst pt. *O autorze*, o objętości niemal 10 stron. Podpisali go Maria Małgorzata Urbaniak i Jarosław Ellwart, z których jedynie druga osoba była dotąd raczej znana jako absolwent Politechniki Gdańskiej, kiedyś młody działacz kaszubski, od lat twórca i właściciel Wydawnictwa Region. Dziwić może spółka licencjatki i wydawcy, na którego miejscu należałoby się spodziewać raczej promotora. Ale to nie jedyny powód zdziwień.

Ten swoisty Wstęp *O autorze* zawiera króciutki życiorys poety i informacje o kolejnych tomikach jego poezji, z których pierwszy pt. *Procëm nocë* ukazał się w 1970 r. nakładem Wydawnictwa Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Gdańsku w wyborze W. Kiedrowskiego. Niestety, brak tu informacji o społecz-

nym wydawcy. (Pomocne mogą być w podobnych wypadkach, poza oryginałami wspomnianych tomików, takie opracowania jak *Katalog wydawnictw Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego 1957–1981*, Gdańsk 1981 i drugi, dotyczący lat 1981–1987, Gdańsk 1988, przygotowane przez Marię Kowalewską – drugi z udziałem Tadeusza Skutnika). Poprawa w tym zakresie nastąpiła przy przywołaniu drugiego tomu pt. *Cassubia fidelis*, do którego *Posłowie* napisał Leon Roppel. Niestety, tu także nie przywołano wydawcy, którym było... Poznajemy natomiast edytora kolejnego tomiku pt. *Astrë* z 1975 r., którym było ponoć Wydawnictwo Morskie!?! – Tymczasem jest to Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział Gdański, a wybór dziełem Antoniego Faca. Sprawa wydawców, jak i twórców – autorów opracowania owych pierwszych trzech tomików liryki A. Nagła jest tu istotna, gdyż zawarte w nich wiersze składają się tymi zbiorami na całość prezentowanego tomu.

W dalszej części wstępu jego autorzy prezentują i charakteryzują prozatorską twórczość Nagła, na którą składają się głównie bajki dla dzieci. Przywołują też skierowany ku temu odbiorcy tomik wierszy *Szadi Wladi*. Jest też wzmianka o opublikowanym pamiętniku i dziejach parafii kieleńskiej. (Kiedy, przez kogo?). Drobnym akapitem poświęcono religijności poety i jego próbie przekładu Nowego Testamentu na język kaszubski oraz opowiadaniu *Świecka Apostolka Wanda Hallmann* w kontekście nagród i wyróżnień, jakie spotkały autora. W tym akapicie są też przywołane dwa ostatnie tomiki wierszy A. Nagła, jakie ukazały się w latach dziewięćdziesiątych. Napisano: „w roku 1992 pelplińskie wydawnictwo Bernardinum wydało tomik »Ódemknij Dwiérze« z trzydziestoma trzema religijnymi wierszami poety, zaś w 1997 roku Oficyna Czac Wojciecha Kiedrowskiego wydała wybór wierszy Nagła zatytułowany »Nie spiewój pústi nocë«, zawierający głównie liryki z ostatnich dwóch zbiorów »Astrë« 1975, »Ódemknij Dwiérze« 1992”. – W tym miejscu podczas lektury na dobre zapaliło się w mojej głowie czerwone światło. Mając pod ręką ów drugi tomik, zawierający podtytuł *Wierztë wëbróné*, zajrzałem na jego stronę redakcyjną, gdzie napisano między innymi: „Wybór wierszy, redakcja i weryfikacja pisowni Stanisław Janke” oraz „Książkę wydano przy wsparciu finansowym Urzędu Gminy w Szemudzie i Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie. Wydawca Instytut Kaszubski i Redakcja »Pomeranii«”. – Czyżby twórcy prezentowanego tomu i autorzy wstępu nie brali do ręki oryginalnego tomiku, a zaufali jedynie naszej zawodnej pamięci?

Brakujące mi w owym wstępie lub rzadziej właściwe informacje o edytorach znajdujemy jednak po tytułach kolejnych części, jakie stanowią tytuły owych tomików, chociaż nie zawsze, gdyż przy *Cassubi fidelis* nadal brak informacji, kto był wydawcą. Podobnie jest w części obejmującej zawartość tomiku *Astrë*. Poznajemy autora wyboru, którym był Bolesław Fac, a o wydawcy pamiętać trzeba z tekstu *O autorze*.

Kolejna część zbioru, zatytułowana *Szadi Wladi*, podobnie jak tomik, obejmuje wiersze z tego zbiorku adresowanego dla dzieci, a wydane staraniem

Wydawnictwa ZK-P w 1983 r. Braki i tu... Poprawną sytuację mamy w części pt. *Odemknij Dwiérze*. Czytelnik dowiaduje się, iż tomik ukazał się w Wydawnictwie Bernardinum i dedykowany był ks. bp. Andrzejowi Śliwińskiemu, a redakcja i wybór wierszy jest dziełem Stanisława Pestki.

Można przyjąć, że taki układ wierszy jest uzasadniony szacunkiem aktualnego wydawcy wobec dzieła poprzedników. (Pominięto jedynie – może słusznie – w kolejnych częściach wiersze opublikowane w poprzednich tomikach). Trudno się jednak zgodzić z pewną nonszalancją autorów „Przygotowania” i samego wydawcy, którzy przy prezentacji, w poszczególnych częściach podają konsekwentnie wysokość nakładu kolejnych zbiorów, a jedynie „zapomnieli” o tym, by tego rodzaju ważną informację uwzględnić także na stronie redakcyjnej prezentowanego tu tomu. Patrząc jednak z innej strony, można wyrazić żal, że tomik poezji zebranych A. Nagła, zrodzony z tak pięknej okazji (a nawet dwóch, bo w pierwszej informacji na stronie redakcyjnej zabrakło chyba jeszcze zwrotu „z okazji” przed „uroczystości”...), skonstruowano niejako automatycznie, nie siląc się na głębsze zrozumienie i uporządkowanie tej lirycznej twórczości.

Równie niepełne i niepokojące wydają się opinie zawarte we wstępie, charakteryzujące poezję A. Nagła. Sądzę, iż na wyrost (?) sformułowane jest m.in. stwierdzenie, iż A. Nagła „Choć był człowiekiem niezwykle skromnym i prostolinijnym, jako poetę i prozaika można go dziś stawiać w jednym szeregu z największymi postaciami kaszubskiego Odrodzenia – Florianem Ceynową i Aleksandrem Majkowskim” (*op. cit.*, s. 8). Podobnie inne zdanie: – „Wielu wybitnych kompozytorów, np. Aleksander Szurbin z Petersburga, tworzyło do liryków Nagła muzykę, a śpiewacy wykorzystywali jego wiersze w repertuarze scenicznym” (tamże, s. 9). Itp. itd. – Nie wspomniano natomiast, iż z powodzeniem melodię do wierszy A. Nagła komponował jego przyjaciel Jan Trepczyk. Nie znajdujemy też informacji o jego ciekawej korespondencji, choćby z Tadeuszem Bolduanem, z której wynika, że był on świadom wartości swojej poezji, a jednocześnie promując twórczość innych słowiańskich poetów, reprezentujących społeczności mniejszościowe, np. Łużyczan i Białorusinów, przyczynił się podobnie jak Leon Roppel do promocji literatury kaszubskiej w świecie.

Ciesząc się z publikacji „poezji zebranych” A. Nagła oraz z inicjatywy Biblioteki w Szemudzie, można wyrazić żal, że inicjator i wydawca nie zadbali o lepszy kształt edytorski tego tomu. Swoistego, choć może małego, pomieszania z poplątaniem, jakie zaistniało w przywołanym wstępie, można było uniknąć, powierając współautorstwo redakcyjne tomu i wstępu w postaci słowa *O autorze* promotorowi licencjatu, jaki stoi u początku zaprezentowanego tu dzieła. Mam nadzieję, że liryka A. Nagła będzie stanowić również jeden z kolejnych tomów Biblioteki Pisarzy Kaszubskich. Szkoda, że jego twórcy raczej nie będą mogli się odwoływać – przywoływać opinie zawarte w produkcji Wydawnictwa Region.